

Αξιοποίηση εκπαιδευτικού λογισμικού φιλολογικών μαθημάτων. Νέα από το μέτωπο και προβληματισμοί.

Γιακουμάτου Μαρία-Τερέζα
Φιλολόγος, Επιμορφώτρια ΤΠΕ,
Γραφείο Δικτυακής Εκπαιδευτικής Πύλης,
Ερμού 15, 10185, Αθήνα.
e-mail: tgiakoum@sch.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εισήγηση κατατίθενται οι προβληματισμοί μας σχετικά με την αξιοποίηση του εκπαιδευτικού λογισμικού στα φιλολογικά μαθήματα. Παρουσιάζονται στοιχεία που συγκεντρώσαμε από πειραματικές διδασκαλίες επιμορφωτικών προγραμμάτων (Οδύσσειας και ενδοσχολικής επιμόρφωσης). Η έρευνα επικεντρώνεται στην αξιοποίηση των εκπαιδευτικών λογισμικών τα οποία αναπτύχθηκαν στα πλαίσια των έργων Οδοσσίας και Σειρήνες (ΕΠΕΑΕΚ Β' ΚΠΣ). Καταγράφεται μια πρώτη γνώμη των εκπαιδευτικών για την όλη προσπάθεια ενώ σχολιάζονται η χρήση και αξιοποίησή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία και ο βαθμός αποδοχής τους από την εκπαιδευτική κοινότητα.

Διαπιστώνεται η ύπαρξη ενός πολύπλοκου πλέγματος παραγόντων που σχετίζεται με την αποδοχή ενός λογισμικού από τους διδάσκοντες. Προσδιορίζονται σημεία ενδιαφέροντος και καταγράφονται οι λόγοι που λειτουργούν ανασταλικά στην αποδοχή του εκπαιδευτικού λογισμικού, μέσα από ημιδομημένες συνεντεύξεις εκπαιδευτικών. Επισημαίνονται οι κύριες συνιστώσες που ορίζουν την αξιοποίηση του εκπαιδευτικού λογισμικού στα φιλολογικά μαθήματα.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *Εκπαιδευτικό λογισμικό, παιδαγωγική αξιοποίηση λογισμικών, φιλολογικά μαθήματα.*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η συστηματική έρευνα αναφορικά με την αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στη μάθηση διανύει την τρίτη δεκαετία. Οι προσδοκίες της εκπαιδευτικής κοινότητας από την εισαγωγή των λογισμικών στη μαθησιακή διαδικασία είναι μεγάλες. Όπως όμως διαφαίνεται και στη διεθνή βιβλιογραφία πολλοί παράγοντες επηρεάζουν την επιτυχία της εισαγωγής καινοτομιών (Salomon & Perkins, 1996). Ιδιαίτερα την τελευταία πενταετία διαπιστώνεται μία άνηθηση μελετών που εκπονούνται στα πλαίσια ομάδων ανάπτυξης εκπαιδευτικού λογισμικού.

Στην παρουσίαση αυτή θα εξετάσουμε τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης των διδασκαλιών σε φιλολογικά μαθήματα ως προς την εισαγωγή και την χρήση του εκπαιδευτικού λογισμικού για να εκτιμήσουμε κατά πόσον τα «πιλοτικά» εκπαιδευτικά λογισμικά έγιναν αποδεκτά από την εκπαιδευτική κοινότητα και αξιοποιήθηκαν σε διδασκαλίες.

Η παρούσα εργασία αφορά στην επεξεργασία στοιχείων που συγκεντρώσαμε από την κατάθεση των πειραματικών διδασκαλιών φιλολόγων που συμμετείχαν στα προγράμματα επιμορφώσεων ειδικότητας (Οδύσσειας και της ενδοσχολικής επιμόρφωσης). Εστιάζουμε ιδιαίτερα στην αποδοχή των εκπαιδευτικών λογισμικών από την εκπαιδευτική κοινότητα και την έως τώρα χρήση και αξιοποίησή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία.

ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνά μας κινήθηκε σε δύο επίπεδα. Μετά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων προσδιορίσαμε συγκεκριμένα σημεία ενδιαφέροντος. Συντάξαμε σχετικό ερωτηματολόγιο το οποίο διακινήθηκε στην Αθήνα, Θεσσαλονίκη και νησιά του Αιγαίου. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ειδικά στην συμπρωτεύουσα τα τμήματα της ενδοσχολικής παρακολουθούσε ικανός αριθμός καθηγητών από όμορους νομούς.

Η έρευνά μας αφορά τα εκπαιδευτικά λογισμικά που παρήχθησαν στα πλαίσια των έργων Οδυσσέας και Σειρήνες. Στα πλαίσια του έργου «Οδυσσέας» παρήχθησαν το λογισμικό «Αβάκιο» και ο μικρόκοσμος «Μυκηναϊκός Πολιτισμός» ενώ στα πλαίσια του έργου «Σειρήνες» τα λογισμικά «Διάνοια», «Ηρόδοτος», «Κόσμος», «21 εν πλω», «Διαστημικό σχολείο», «Υποδείγματα» (Εκπαιδευτικό λογισμικό Οδύσειας, ιστοσελίδα). Κατά τη διάρκεια του 2001 οι επιμορφωτές αξιοποιούν και λογισμικά του έργου «Ελπήνωρ» καθώς απευθύνονται με τα μαθήματά τους και σε καθηγητές Λυκείου. Τα λογισμικά αυτά είναι: «Αττική Πεζογραφία», «Η Ελλάδα και ο κόσμος από τον 19^ο στον 20^ο αιώνα», «Θέματα Ιστορίας της Τέχνης». Τα στοιχεία των συγκεκριμένων λογισμικών καθώς και έργων της Ενέργειας 1.1.α του Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ./Β' ΚΠΣ για υλοποίηση λογισμικών από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο παρατίθενται απλά για λόγους πληρότητας των στατιστικών πινάκων.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Τα στοιχεία προέρχονται από τις κατατιθέμενες διδασκαλίες των προγραμμάτων επιμόρφωσης Ε42-41 του έργου «Οδύσεια» καθώς και της ενδοσχολικής επιμόρφωσης στο αρμόδιο γραφείο επιμόρφωσης του ΥΠΕΠΘ.

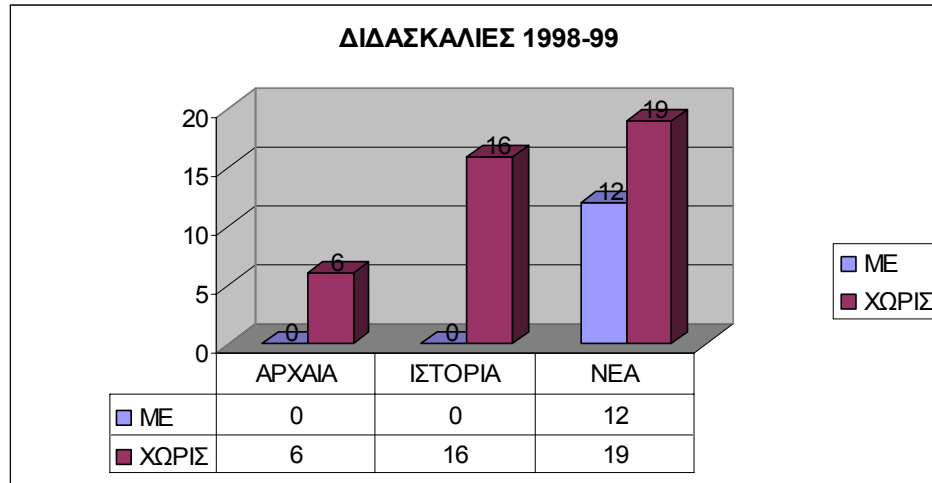
Από τη στατιστική ανάλυση των διδασκαλιών προκύπτουν τα εξής:

Σχολικό έτος 1998-99

Σε εξέλιξη βρίσκεται το πιλοτικό πρόγραμμα της «Οδύσειας» ο «Οδυσσέας». Η συντριπτική πλειοψηφία των διδασκαλιών γίνονται με τη χρήση επεξεργαστή κειμένου, διαδικτύου ή ψηφιακών δίσκων του εμπορίου. Το μοναδικό λογισμικό που εμφανίζεται να χρησιμοποιείται είναι η «Λογονόστηση» λογισμικό που δεν περιλαμβάνεται στα πιστοποιημένα εκπαιδευτικά λογισμικά του ΥΠΕΠΘ.

ΑΡΧΑΙΑ		ΙΣΤΟΡΙΑ		ΝΕ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ	
ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	5	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	12	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	9
WORD	1	WORD	2	WORD	10
		CD ΕΜΠΟΡΙΟΥ	2	ΛΟΓΟΝΟΣΤΗΣΗ	12

Πίνακας 1. Πειραματικές διδασκαλίες «Οδυσσέα» 1998-1999

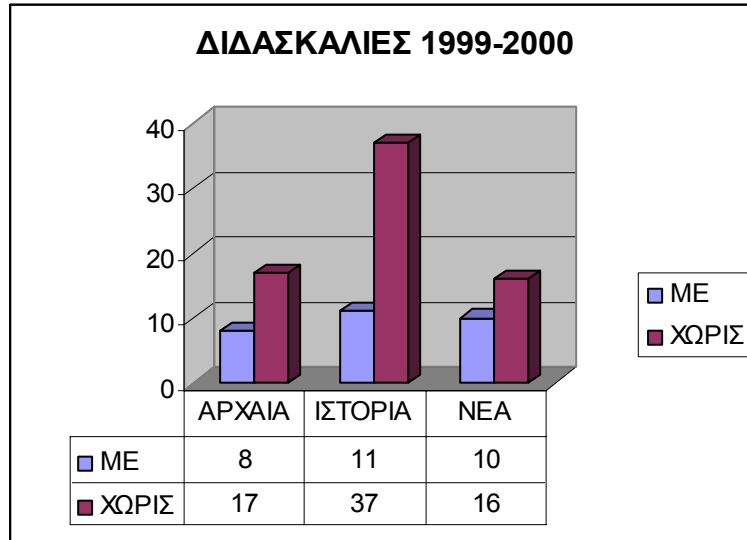
Γράφημα 2: Αριθμός διδασκαλιών 1998-1999 με χρήση εκπαιδευτικού λογισμικού και άνευ

Σχολικό έτος 1999-2000

Οι διδασκαλίες πληθαίνουν – σχεδόν διπλασιάζονται 99 σε σχέση με τις 53 του προηγούμενου έτους. Είναι άλλωστε η πρώτη χρονιά που δραστηριοποιούνται οι επιμορφωτές Ε42 που αποφοίτησαν από προγράμματα μεταπτυχιακής εξειδίκευσης στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ. Τα λογισμικά που εμφανίζονται είναι σαφώς περισσότερα - έξι- αλλά το σύνολο των διδασκαλιών με λογισμικό (29) σαφώς υπολείπεται του αριθμού των διδασκαλιών με Διαδίκτυο, επεξεργαστή κειμένου και λογισμικό παρουσιάσεων (70).

ΑΡΧΑΙΑ	ΙΣΤΟΡΙΑ	ΝΕ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΜΥΚΗΝΑΙΚΟΣ	5 ΑΣΧΟΛΕΙΟ	1 21 ΕΝ ΠΛΩ
ΗΡΟΔΟΤΟΣ	3 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ	4 ΛΟΓΟΝΟΣΤΗΣΗ
WORD	2 ΜΥΚΗΝΑΙΚΟΣ	3 WORD
POWERPOINT	1 ΗΡΟΔΟΤΟΣ	3 ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	14 WORD	3 CD ΕΜΠΟΡΙΟΥ
	POWERPOINT	1
	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	30
	CD ΕΜΠΟΡΙΟΥ	3

Πίνακας 3: Πειραματικές διδασκαλίες «Οδυσσέα» 1999-2000

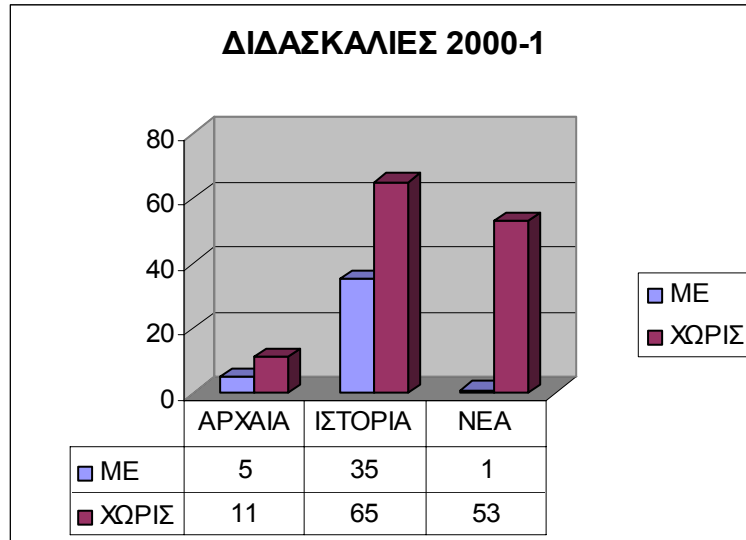
Γράφημα 4: Αριθμός διδασκαλιών 1999-2000 με χρήση εκπαιδευτικού λογισμικού και άνευ

Σχολικό έτος 2000-2001

Παρατηρείται μία περαιτέρω αύξηση των διδασκαλιών (170) καθώς ολοένα και προστίθενται νέοι επιμορφωτές. Η αναλογία όμως διδασκαλιών με εκπαιδευτικό λογισμικό (41) σαφώς υπολείπεται αυτών με τα εργαλεία γενικής χρήσης και το Διαδίκτυο (129)

ΑΡΧΑΙΑ	ΙΣΤΟΡΙΑ	ΝΕ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ			
ΜΥΚΗΝΑΙΚΟΣ	2	21	ΕΝ ΠΛΩ	1	
ΗΡΟΔΟΤΟΣ	3	ΜΥΚΗΝΑΙΚΟΣ	14	WORD	12
EXCEL	1	POWERPOINT	3	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	35
WORD	1	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	30	POWERPOINT	5
POWERPOINT	2	CD ΕΜΠΟΡΙΟΥ	32	CD ΕΜΠΟΡΙΟΥ	1
ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	6				
CD ΕΜΠΟΡΙΟΥ	1				

Πίνακας 5: Πειραματικές διδασκαλίες «Οδύσσειας» 2000-1

Γράφημα 6: Αριθμός διδασκαλιών 2000-2001 με χρήση εκπαιδευτικού λογισμικού και άνευ

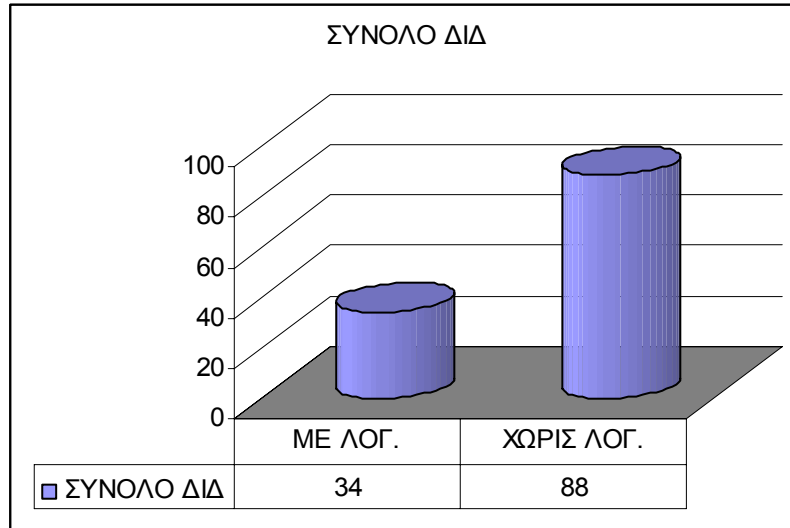
Σχολικό έτος 2001-2002

Τη σκυτάλη της επιμόρφωσης των φιλολόγων έχει αναλάβει πλέον το πρόγραμμα ενδοσχολικής επιμόρφωσης του ΥΠΕΠΘ. Τα επιμορφωτικά μαθήματα απευθύνονται και σε καθηγητές Λυκείων καθώς αρκετά σχολεία έχουν εξοπλιστεί με εργαστήρια πληροφορικής. Όπως προκύπτει και από τις συνεντεύξεις τους, οι επιμορφωτές συνάντησαν αρκετά προβλήματα με τα λογισμικά καθώς δεν είχαν εξασφαλιστεί άδειες χρήσης για όλα τα σχολεία. Στις συνεντεύξεις τους υπογραμμίζουν το παράπονό τους ότι τα λογισμικά δεν δόθηκαν ποτέ στο σύνολο των επιμορφωτών. Τυχεροί φαίνεται ότι στάθηκαν μόνο οι πρώτοι 15 επιμορφωτές που αποφοίτησαν από τη μονάδα εκπαίδευσης του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου στους οποίους και παραδόθηκαν τα πλήρη πακέτα 10 των λογισμικών. Πιθανόν η έλλειψη εξοικείωσης με το εκπαιδευτικό λογισμικό είναι ένας παράγοντας που συμβάλει στο χαμηλό ποσοστό αξιοποίησής του.

ΛΟΓΙΣΜΙΚΑ

ΑΒΑΚΙΟ	3
21 ΕΝ ΠΛΩ	8
ΜΥΚΗΝΑΙΚΟΣ	15
ΙΣΤ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	3
ΙΣΤ ΤΕΧΝΗΣ	1
ΛΟΓΑΝΑΛΥΣΗ	1
ΑΤΤ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ	3
WORD	17
POWERPOINT	15
ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	49
CD ΕΜΠΟΡΙΟΥ	7

Πίνακας 7: Πειραματικές διδασκαλίες «Ενδοσχολικής επιμόρφωσης» 2001-2

Γράφημα 8: Αριθμός διδασκαλιών 2001-2002 με χρήση εκπαιδευτικού λογισμικού και άνευ

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Μετά τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων των πειραματικών διδασκαλιών προχωρήσαμε σε περαιτέρω διερεύνηση. Η έρευνά μας έχει μικρή εμβέλεια και θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως πιλοτική για την προετοιμασία μιας ευρύτερης αξιολόγησης. Η διεξαγωγή της έρευνας έγινε με χρήση δομημένου ερωτηματολογίου και με ατομικές συνεντεύξεις στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη από το Νοέμβριο 2001 έως το Μάρτιο 2002. Το ερωτηματολόγιο συντάχθηκε με βάση ολιγάριθμες συνεντεύξεις με διδάσκοντες, διευθυντές και επιμορφωτές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην επιμόρφωση αφορούσαν αφενός το εκπαιδευτικό λογισμικό που αξιοποιήθηκε στα πλαίσια των προγραμμάτων Ε41 και ενδοσχολικής αφετέρου την επάρκεια της επιμόρφωσης και παιδαγωγικής υποστήριξης που τους παρασχέθηκε στα πλαίσια των παραπάνω προγραμμάτων. Συγκεντρώθηκαν πληροφορίες σχετικά με τα κυριότερα προβλήματα και δυσκολίες τις οποίες συνάντησαν οι εκπαιδευτικοί κατά την προσπάθειά τους να εντάξουν τις ΤΠΕ στη διδασκαλία τους. Το ερωτηματολόγιο περιείχε και κλειστές και ανοικτού τύπου ερωτήσεις. Η συλλογή των δεδομένων βασίστηκε αφενός σε στατιστικές αναλύσεις των απαντήσεων αφετέρου στην ποιοτική ανάλυση των ημιδομημένων συνεντεύξεων με 74 καθηγητές που έλαβαν μέρος στα προγράμματα επιμόρφωσης.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Στην ερώτηση «Χρησιμοποίησατε κάποιο εκπαιδευτικό λογισμικό στο σχολείο σας;» μόλις το 16,2% απαντά καταφατικά. Η ερώτηση δεν εστιάζει σε φιλολογικά λογισμικά αλλά αναφέρεται γενικά στην αξιοποίηση του εκπαιδευτικού λογισμικού σε επίπεδο μονάδας. Αρκετοί εκπαιδευτικοί υπογραμμίζουν τη δυσαρέσκειά τους για την έλλειψη λογισμικού στα μαθήματά της ειδικότητάς τους.

Πολλά λογισμικά περιλάμβαναν έτοιμες δραστηριότητες. Όπως προκύπτει όμως από την ανάλυση των διδασκαλιών όσο και από τα ερωτηματολόγια, οι εκπαιδευτικοί προτιμούν να προσαρμόζουν τη διδασκαλία τους στις ιδιαιτερότητες της τάξης τους. Στο ερώτημα :«Χρησιμοποίησατε τις έτοιμες εκπαιδευτικές δραστηριότητες που συνοδεύουν το λογισμικό;» μόλις το 2,6% απαντά

καταφατικά, διευκρινίζοντας ότι τις συμβουλευτήκαν προκειμένου να σχεδιάσουν κάτι κατάλληλο.

Προσπαθώντας να διερευνήσουμε τους λόγους της μη αξιοποίησης του εκπαιδευτικού λογισμικού ζητήσαμε να μας επισημάνουν τα αίτια. Στο ερώτημα «Εάν στο σχολείο σας, δεν χρησιμοποιείται το εκπαιδευτικό λογισμικό, ποιους λόγους θεωρείτε σημαντικούς γι' αυτό;» η έλλειψη επιμόρφωσης συγκεντρώνει το 18,8%, η έλλειψη τεχνικής στήριξης 23,5 %, η απουσία παιδαγωγικού ενδιαφέροντος 45,6% ενώ άλλοι λόγοι 12,1 %.

Στη συνέχεια ζητήσαμε από τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην ενδοσχολική επιμόρφωση να αξιολογήσουν ένα λογισμικό της επιλογής τους με κλίμακα βαθμολόγησης 1-5.

Με κλίμακα βαθμολόγησης 1-5, πώς θα βαθμολογούσατε το εκπαιδευτικό λογισμικό X ως προς κάθε μια από τις παραμέτρους που σημειώνονται στον παράπλευρο πίνακα; (1: χαμηλότερη, 5: υψηλότερη βαθμολογία)	Ποιότητα Εκπαιδευτικού λογισμικού	Χρησιμότητα στη μαθησιακή διαδικασία
		Σε σχέση με άλλα της ίδιας κατηγορίας
	Εκπαιδευτικές δραστηριότητες (που συνοδεύουν το λογισμικό)	Ευκολία χρήσης και εκμάθησης
		Σύνδεση με το πρόγραμμα σπουδών
		Θεματολογία
		Τεκμηρίωση

Πίνακας 9: Από το ερωτηματολόγιο αξιολόγησης

Όνομα λογισμικού	Αριθμός συμπληρωμένων ερωτηματολογίων
ΔΙΑΝΟΙΑ	2
ΕΙΚΩΝ	4
ΗΡΩΔΟΤΟΣ	8
ΚΟΣΜΟΣ	3
Το 21 ΕΝ ΠΛΩ	11
ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ	2
ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	14

Πίνακας 10: Καταγραφή και Επεξεργασία Αποτελεσμάτων

Ο μικρός αριθμός των ερωτηματολογίων δεν βοηθά στην εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων παρά μόνο την καταγραφή τάσεων.

Αναφορικά με την καταλληλότητα των λογισμικών και την ποιότητα τους, ο μέσος όρος της βαθμολογίας κυμαίνεται από 1,17 έως 2,20 (με άριστα το 5), με χαμηλότερη βαθμολογία στη σύνδεση του λογισμικού με το πρόγραμμα σπουδών.

Τα ποσοστά χρήσης τους είναι αρκετά χαμηλά, αναδεικνύοντας σε ιδιαίτερα δημοφιλές το «21 εν πλω» ενώ 3 από τα 7 υπό εξέταση λογισμικά σημειώνουν πολύ χαμηλή βαθμολογία. Εξαιρετικά χαμηλός είναι και ο αριθμός των διδασκαλιών που κρίθηκαν αξιοποιήσιμες και αναρτήθηκαν στην εκπαιδευτική Πύλη του ΥΠΕΠΘ.

Από την κωδικοποίηση των συνεντεύξεων των εκπαιδευτικών διαπιστώνονται οι προσδοκίες τους για εκπαιδευτικά λογισμικά που θα αλλάξουν τη σχέση διδασκαλίας, αντικαθιστώντας την

υπερβολικά παθητική σχέση δασκάλου-μαθητή με μια νέα διαδραστική σχέση. Στο ερώτημα: «Έχετε να κάνετε συγκεκριμένες προτάσεις για βελτίωση;»: επισημαίνεται ότι «στα θεωρητικά μαθήματα η προσφορά υλικού σε γλωσσική μορφή είναι αναρρή. Γι' αυτό πρέπει να αναζητηθούν νέοι τρόποι προσέγγισης των γλωσσικών μαθημάτων. Προσωπικά αναζητώ διέξοδο στα αναμενόμενα (άραγε για πόσο ακόμα;) λογισμικά».

Το αίτημα για διαρκή επιμόρφωση εντοπίζεται στη συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών (72%) ενώ η έλλειψη τεχνικής υποστήριξης για την απρόσκοπτη λειτουργία των σχολικών εργαστηρίων συγκεντρώνει το 66% των παρατηρήσεων. Οι υπεύθυνοι του εργαστηρίου – συνήθως καθηγητές πληροφορικής- δεν ευνοούν τη χρήση του από καθηγητές άλλων ειδικοτήτων λόγω του φόβου πρόκλησης ζημιών. Συχνά ούτε ο διευθυντής του σχολείου δεν ενθαρρύνει τη χρήση του. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ένας καθηγητής: «Ο διευθυντής μας ήταν πολύ περήφανος για το καινούργιο εργαστήριο αλλά φρόντιζε πάντα να κρατά τα κλειδιά πάνω του ώστε να το διατηρήσει σε εξαιρετική κατάσταση». Ένα χρόνο μετά την ολοκλήρωση της έρευνας μας επισκεφθήκαμε σχολεία που είχαν ολοκληρώσει τα προγράμματα επιμόρφωσης. Διαπιστώσαμε ότι η πλειοψηφία των διδασκόντων επωφελήθηκε από το πρόγραμμα της Κοινωνίας της Πληροφορίας και παρακολούθησε ένα 48ωρο επιμόρφωσης στα βασικά εργαλεία εφαρμογών γραφείου. Η αυτοπεποίθησή τους όμως ακόμη κινιόταν σε χαμηλά επίπεδα. «Θα χρησιμοποιούσα περισσότερο το εργαστήριο αλλά ακόμα δεν έχω ξεπεράσει τις φοβίες μου – θα ήθελα να έχω κάποιον από κοντά - οι μαθητές συχνά ψάχνουν ευκαιρίες για να αποσυντονίσουν την τάξη» μας εκμυστηρεύεται ένας φιλόλογος της Θεσσαλονίκης. Σίγουρα μία μακροχρόνια στήριξη των διδασκόντων θα συνέβαλε στην άμβλυνση των φοβιών τους για την τεχνολογία.

Όσον αφορά τις έτοιμες εκπαιδευτικές δραστηριότητες που συνοδεύουν τα λογισμικά, φαίνεται ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί (63%) δεν τις προτιμούν αλλά επιθυμούν τη σχεδίαση ενός δικού τους νέου μαθήματος με πιθανή αξιοποίηση επιμέρους στοιχείων. Δεν παραλείπουν όμως να επιστημονούν στα μειονεκτήματα της νέας μεθόδου την ανάγκη επένδυσης μεγάλου χρόνου εκ μέρους των εκπαιδευτικών προκειμένου να τα χρησιμοποιήσουν (86%). Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει μία καθηγήτρια Ενιαίου Λυκείου της Αθήνας: «Μιλάμε για πολυτέλειες. Χρειάζεται επιπλέον χρόνος σχεδίασης, η διδασκαλία στο εργαστήριο είναι εξουθενωτική κι έχεις και το φόβο ότι κάτι θα πάει στραβά. Εγώ χωρίς την παρουσία τεχνικού στήριξης στην τάξη δεν το αποτολμώ».

Ειδικά από τους καθηγητές Λυκείου διαπιστώνεται ότι θα απαιτούνταν καλύτερη προσαρμογή των λογισμικών στο πρόγραμμα σπουδών. Ο χαρακτήρας του αναλυτικού προγράμματος του σχολείου, ο οποίος εξακολουθεί να εμφανίζει παραδοσιακά χαρακτηριστικά (π.χ., ακαμψία, κατακερματισμό της γνώσης, θεωρητικολογία, προσκόλληση σε ένα βιβλίο, συγκεντρωτισμό του αναλυτικού προγράμματος και αδυναμία του εκπαιδευτικού να αναπτύξει συστηματικές και υποβοηθούμενες από ένα επίσημο συμβουλευτικό σύστημα πειραματικές εφαρμογές και δημιουργικές πρωτοβουλίες κ.ά.) Οι διδάσκοντες παραπονούνται για πιέσεις που δέχονται ώστε να καλύψουν την ύλη. Οι βιοτικές μέριμνες από την άλλη δεν επιτρέπουν τη διάθεση χρόνου για έρευνα των κατάλληλων νέων μέσων. Εδώ αναδεικνύεται ο καταλυτικός ρόλος του επιμορφωτή που έρχεται να προτείνει τα κατάλληλα μέσα. Όσοι παρακολούθησαν τα σεμινάρια της ενδοσχολικής επιμόρφωσης είχαν την ευκαιρία να διαπιστώσουν πόσος επιπλέον χρόνος χρειάζεται για την προετοιμασία ενός μαθήματος με νέες τεχνολογίες και πόσο επίπονη διαδικασία είναι (Γιακουμάτου Τ., 2003). Οι εκπαιδευτικοί δεν καλούνται μόνο να αναπτύξουν νέες δεξιότητες αλλά κυρίως να αλλάξουν στάσεις. Δεν απορούμε γιατί σε σχολεία των Κυκλάδων, στα οποία τοποθετούνται κατά κανόνα νεοδιόριστοι, δημιουργήθηκαν πιο εύκολα πυρήνες αλληλοϋποστήριξης καθηγητών. Η απογοήτευση βέβαια είναι εύκολα ανιχνεύσιμη στα λεγόμενα των διδασκόντων, καθώς η σχέση χρόνου προετοιμασίας – με τον αριθμό παραγόμενων εφαρμογών είναι δυσανάλογη.

Οι εκπαιδευτικοί παραπονούνται ιδιαίτερα για την έλλειψη ποιοτικού εκπαιδευτικού λογισμικού. Η έλλειψη αξιόλογου εκπαιδευτικού λογισμικού που να αξιοποιεί τις δυνατότητες του υπολογιστή - συγχρόνως όμως και να απελευθερώνει τις δυνατότητες του δασκάλου - για σημαντικές παιδαγωγικές εφαρμογές και να καλύπτει μεγάλο εύρος του αναλυτικού προγράμματος εντοπίζεται σχεδόν σε κάθε συνέντευξη εκπαιδευτικού. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν: «Οι μαθητές στους οικιακούς τους υπολογιστές χρησιμοποιούν πολύ πιο εξελιγμένα και εντυπωσιακά προγράμματα με αποτέλεσμα να μην καταφέρνουμε να κερδίσουμε την προσοχή τους». Άλλος συνάδελφος δικαιολογεί τη διστακτικότητά του να μπει στο εργαστήριο λέγοντας: «Το αναλυτικό πρόγραμμα και οι οδηγίες διδασκαλίας μας έρχονται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Δεν είδα να περιλαμβάνουν κάποια οδηγία για εκπαιδευτικό λογισμικό» Στην πραγματικότητα στις οδηγίες υπάρχουν κάποιες ασθeneίες και γενικόλογες παραινέσεις (Οδηγίες Π.Ι.).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τη συγκριτική μελέτη των στατιστικών στοιχείων και των απόψεων των διδασκόντων συμπεραίνεται ότι η αποδοχή των εκπαιδευτικών λογισμικών και η ικανοποίηση των διδασκόντων κινούνται σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Η οικειοποίηση ενός νέου γνωστικού εργαλείου είναι ιδιαίτερα επίπονη διαδικασία με το δεδομένο ότι προαπαιτεί αλλαγή μεθόδου διδασκαλίας (Chronaki, 2000, Γιακουμάτου, 2003). Επιπλέον απαιτείται συστηματική εκπαίδευση, μαθητεία και εξάσκηση στη χρήση του λογισμικού υπό την εποπτεία έμπειρων καθοδηγητών (Cox, 1999). Τα προγράμματα της Οδύσσειας και της ενδοσχολικής επιμόρφωσης εμφάνισαν εγγενείς αδυναμίες συντονισμού των δράσεών τους. Τα λογισμικά τέσσερα χρόνια μετά τη λήξη της Οδύσσειας και ένα χρόνο μετά τη λήξη της ενδοσχολικής δεν είχαν διανεμηθεί στα σχολεία, με αποτέλεσμα η πλειοψηφία τους να αξιωθεί από την πρόοδο των λειτουργικών συστημάτων. Οι καθυστερήσεις της αναπαραγωγής αντιτύπων και διανομής τους στα σχολεία απέβησαν μοιραίες για την αποδοχή τους εφόσον όταν τελικά έφθασαν δεν υπήρχαν σε εξέλιξη δράσεις επιμόρφωσης. Διαπιστώνουμε πως η απουσία συντονισμού των αλληλοεξαρτώμενων δράσεων δρα ανασταλτικά καταστρέφοντας συλλογικές προσπάθειες ετών. Δυστυχώς οι επιμορφώσεις των εκπαιδευτικών συνεχίζουν να σχεδιάζονται ως προγράμματα με βραχύβιο ορίζοντα και ποτέ ως μόνιμες δομές της εκπαίδευσης.

Αναφορικά με την ποιότητα των λογισμικών ομολογείται ότι δεν υπάρχει ικανοποιητικός αριθμός λογισμικών που να προσφέρουν ουσιαστικά στη μάθηση. Οι λόγοι της έλλειψης αξιόλογων εκπαιδευτικών λογισμικών είναι πολλοί και διάφοροι αλλά υπερβαίνουν τα όρια του παρόντος κειμένου. Η αγορά του Ε.Λ. είναι αρκετά περιορισμένη στη χώρα μας ενώ τα ερευνητικά κέντρα δυσκολεύονται να διαχειριστούν σύνθετα έργα (Δημητρακοπούλου, 1998) με αποτέλεσμα τα τελικά προϊόντα να μην ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των μάχιμων εκπαιδευτικών.

Επιχειρώντας μία σύγκριση με ανάλογες προσπάθειες χωρών μελών της Ευρωπαϊκής ένωσης διαπιστώνουμε ότι στο Ηνωμένο Βασίλειο έχει αναπτυχθεί αγορά εκπαιδευτικού λογισμικού (Harrison et al. 2003). Η πολιτική όμως του Υπουργείου για την εισαγωγή των λογισμικών στη διδασκαλία διαφοροποιείται σε μεγάλο βαθμό καθώς οι εκπαιδευτικές μονάδες μετά τη διαδικασία πιστοποίησης αφέθηκαν ελεύθερες να επιλέξουν λογισμικά (Department for Education and Skills, 2001).

Τέλος θα πρέπει να σημειώσουμε ότι το ζήτημα της ανάλυσης πραγματικών αναγκών, της ύπαρξης σαφούς θεωρητικού πλαισίου και της διαμορφωτικής αξιολόγησης των εκπαιδευτικών λογισμικών είναι πρωταρχικής σημασίας και δεν θα πρέπει να διεκπεριώνεται εάν το ζητούμενο μας είναι η βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Βιβλιογραφία

- Γιακουμάτου, Τ. (2003) Επιμορφωτικές πρακτικές και αξιοποίηση του διαδικτύου. Μία μελέτη περίπτωσης, Πρακτικά 2ου Πανελληνίου συνεδρίου των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ "Αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη" Σύρος 9-11 Μαΐου 2003
- Δημητρακοπούλου, Α. (1998) Σχεδιάζοντας εκπαιδευτικά λογισμικά. Από τις εμπειρικές προσεγγίσεις στη διεπιστημονική θεώρηση. Σύγχρονη εκπαίδευση τεύχος 100, Μάιος-Ιούνιος 1998
- Εκπαιδευτικό λογισμικό Οδύσσειας, ιστοσελίδα <http://edsoft.cti.gr> (προσπελάστηκε 12/06/2004)
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2002) Οδηγίες για τη διδασκαλία των μαθημάτων στο Γυμνάσιο και Λύκειο, ΟΕΔΒ
- Blackburn, V., & Moisan, C. (1987). The In-service Training of Teachers in the Twelve Member States of the European Community. Maastricht: Presses interuniversitaires européennes.
- Chronaki, A. (2000), Computers in classrooms: learners and teachers in new roles. In Moon, B., Brown, S. and Ben-Peretz, M. (Eds). *International Companion of Education*. London: Routledge.
- Cox, M.J., Preston, C. and Cox, K. (1999), What Factors Support or Prevent Teachers from Using ICT in their Classrooms? Paper presented at the *British Educational Research Association Annual Conference*. University of Sussex at Brighton. September 2-5 1999.
- Department for Education and Skills (2001), Statistics of Education: Survey of Information and Communications Technology in Schools 2001. *National Statistics Bulletin*. October 2001, Issue No. 09/01.HMSO. UK.
- Harrison C., et al (2003) The impact of Information and Communication Technologies on Pupil Learning and Attainment, NGFL 2003 Full report BECTA
- Hossain, S, Pouloudi, A., Magoulas, G., Grigoriadou, M., IT Adoption in British and Greek Secondary Education: Issues and Reflections ELTrun working paper series (online www.eltrun.aueb.gr)
- Salomon, G. & Perkins, D. (1996) Learning in Wonderland: what do computers really offer education? In S.T.Kerr (Ed.), *Technology and the future of schooling. 95th yearbook of the national society for the study of education, part II* (pp.11-130). Chicago: The University of Chicago Press

